

DANUTA QUIRINI-POPLAWSKA

Uniwersytet Jagielloński, Kraków

ŚRODOWISKO NAUKOWE UNIWERSYTETU PADEWSKIEGO W OKRESIE STUDIÓW KLEMENSA JANICKIEGO

ABSTRACT. Quirini-Popławska Danuta, *Środowisko naukowe Uniwersytetu Padewskiego w okresie studiów Klemensa Janickiego* (Academic Community of the University of Padua during Studies of Klemens Janicki).

The author of this article made a synthetic presentation of the results of the research of Polish and Italian historiography (based on the surveys into the primary sources) regarding the sojourn and study of Klemens Janicki at the University of Padua. Preserved doctoral diploma and poetic laurels bestowed upon the poet at the same time allowed the reconstruction of the course of this ceremony and identification of its participants. Academic atmosphere of Padua was presented in the article, including its prominent representatives: lawyers, philosophers and physicians, as well as the group of Polish students from the first half of the sixteenth century.

Keywords: Klemens Janicki; University of Padua; academic community in Padua; Polish students.

Wśród znacznej liczby funkcjonujących w szesnastowiecznej Europie wyższych uczelni, Uniwersytet Padewski należał do najślawniejszych. Wpływ na to miał w pierwszym rzędzie rozwijający się prężnie nowy prąd umysłowy – renesans, którego kolebką była Italia. System niepodważalnych dotąd dogmatów został zastąpiony zmysłem krytycznym, a odkrycie i uwielbienie antyku zaowocowało wspaniałym rozwojem nauki, myśli, sztuki i budownictwa. Odżyła literatura klasyczna, stając się podstawą studiów, polemik i dociekań filozoficznych. Tworzyły się i rozwijały nowe nauki, jak filologia oraz historia.

Padwa z istniejącym na jej terenie uniwersytetem w 1404 r. została przyłączona do Republiki Weneckiej, która już w listopadzie 1405 r. dokonała głębokiej reformy uczelni. Władze Wenecji łożyły znaczne sumy, by stała się ona rozwijającym i nowoczesnym ośrodkiem myśli intelektualnej. Sprowadzały z zagranicy najlepszych profesorów, zatrzymując ich wysokimi pensjami, przyznawały im stypendia oraz pokrywały koszty prowadzonych przez nich badań, eksperymentów oraz podróży naukowych. Świadomość wysokiego poziomu nauki ściągała do miasta całe zastępy młodzieży europejskiej. Kadra profesorska była mianowana przez najwyższe władze weneckie, nominacji dokonywał

doża oraz Signoria, a następnie ich propozycje musiał zaaprobować Senat¹. Już w 1517 r. zainicjowano projekt, zrealizowany w 1528 r., powołując specjalną komisję *Riformatori dello studio*, której trzej członkowie kontrolowali prace profesorów w zakresie działalności zarówno dydaktycznej, jak i naukowej². Dość trzeba, że Padwa wśród innych uniwersytetów włoskich leżała stosunkowo najbliżej, jeśli chodzi o odległość tak do krajów Europy Zachodniej, jak i Środkowo-Wschodniej³.

Na podkreślenie zasługuje również fakt, że Republika Wenecka znana była z tolerancji religijnej, a Kościół w Wenecji był podporządkowany interesom państwa i mu służył. To tłumaczy fakt, że liczna rzesza studentów protestanckich lub sprzyjających nowinkom religijnym z rozległych terenów Cesarstwa Niemieckiego oraz innych krajów, bez ograniczeń podejmowała studia w Uniwersytecie Padewskim, słynącym z *Patavina libertas*⁴. Wymienione powody sprawiły, że również Polacy tłumnie zjeżdżali do Padwy. Znajdowali się wśród nich synowie polskiego możnowładztwa, drobnej szlachty, jak i mieszkańcy wielu polskich, litewskich oraz ruskich miast. Najlicniejsza ich grupa studiowała w latach 1530–1570.

Aby lepiej zrozumieć funkcjonowanie Uniwersytetu Padewskiego, trzeba pokrótce przybliżyć jego organizację. Od 1399 r. działały w Padwie dwa uniwersytety – *Universitas Iuristarum* zrzeszający studiujących prawo oraz *Universitas Artistarum*, skupiający medyków, filozofów oraz teologów. Wybierano też dwóch odrębnych rektorów, wyłonionych spośród zasłużonych i wybijających się studentów. Równocześnie zaczęły tworzyć się odrębne nacje, gromadzące studentów jednej narodowości⁵.

Najwyższy poziom naukowy na Uniwersytecie Padewskim osiągnął Wydział Medyczny, w tym nie tylko medycyna teoretyczna, ale również praktyczna – przede wszystkim chirurgia i anatomia⁶. Do najslawniejszych profesorów medycyny na Uniwersytecie Padewskim w XVI wieku należeli: Realdo Colombo (1516–1559) z Kremony, następca Andreasa Vesaliusa w Katedrze Chirurgii od 1544 r.; Girolamo Fracastoro (1478–1553) z Werony, botanik, geograf, medyk, astronom i poeta⁷; Francesco Frigimelica z Padwy (1490–1558) w latach 1518–1526 docent, w 1526 r. objął mniejszą Katedrę Medycyny, w 1539 r. (wraz z Giovannim Battistą del Monte z Mantui) pierwszą Katedrę Medycyny Prak-

¹ Giomo 1893: 15–16; Windakiewicz 1891: 8–9; Bertolaso 1959–1960: 19; Barycz 1965: 200–211.

² Piovan 2002: 34; Ongaro 1981: 75; Windakiewicz 1922: 7.

³ Dupuigrenet Desroussilles 1980–1981: 629, 635; Windakiewicz 1891: 8; Ćwikliński 1922: 7.

⁴ Piovan 2002: 39–41.

⁵ Giomo 1893: 12–16, 49; *Il settimo centenario* 1922: 1–2; Brugi 1905: 46, 52; Windakiewicz 1922: 8–9.

⁶ Ongaro 1981: 75.

⁷ Ongaro 1981: 108, 112.

tycznej; dalej Giovanni Battista del Monte (Montanus), medyk, filolog, filozof, humanista, znakomity wykładowca, który w 1543 r. otrzymał Katedrę Medycyny Teoretycznej⁸; Benedetto Faventino; Sebastiano Lando, który w 1545 r. podjął wykłady z medycyny teoretycznej⁹; Gabriele Falloppia (1523–1562) – znakomity chirurg, botanik oraz nowatorski badacz ciała ludzkiego¹⁰; Girolamo Capodivacca (zm. 1583); Vittorio Trincavella z Wenecji (1496–1563), lekarz i praktyk wielkiej sławy w Katedrze Medycyny Praktycznej od 1551 r.; Luigi Squalermo zw. Aquillara (1512–1570); Girolamo Mercuriale (1530–1606) – cieszący się sławą międzynarodową medyk, filolog, humanista i znawca antycznej literatury medycznej¹¹. Nowością stało się łączenie wiedzy medycznej z filologiczną oraz znajomości języków starożytnych z antyczną wiedzą medyczną. Wielbicielami języków starożytnych, jak i sławnymi medykami byli: Paolo Crasso, w 1555 r. otrzymał Katedrę Medycyny Praktycznej (*in secundo loco*), a w 1559 r. Katedrę Medycyny Praktycznej (*primo loco*), zm. w roku 1574¹²; Bernardino Trevisano; Aloisio Bellacato (Bellachatus), który od 1531 r. czytał i komentował trzecią księgę Awicenny, a w 1539 r. podjął wykłady z medycyny praktycznej (*in secundo loco*)¹³; znawca anatomii porównawczej Girolamo Fabrizio ab Aquapendente (1533–1619) oraz Oddo degli Oddi (zm. 1591 r.). Prężnie rozwijała się również botanika i ziołolecznictwo, dając początek nowej nauce – farmakologii¹⁴. Na tym polu wyróżnił się Francesco Bonafede (1474–1558), który w 1533 r. otrzymał pierwszą we Włoszech Katedrę *ad lecturam simplicium*. Jego nowatorskie wykłady dotyczyły nowej dziedziny medycyny praktycznej, tj. farmakologii, w której zaczęto wykorzystywać produkty naturalne: mineralne, zwierzęce i roślinne. On to wraz Luigim Squalermem zw. Aquillara założył w 1545 r. ogród botaniczny, do którego zaczęto sprowadzać najrozmaitsze zioła lecznicze¹⁵ z co najmniej z trzech kontynentów. Swoją znaczący wkład miał tu również kolejny dyrektor ogrodu Melchiorre Guilandini (1520–1589)¹⁶. Dokonywane przez padewskich lekarzy eksperymenty i najnowsze odkrycia dotyczące budowy, funkcjonowania i leczenia tak ciała mężczyzn, kobiet, jak i dzieci, zmieniały obraz tradycyjnej wiedzy medycznej, budząc wśród słuchaczy żywe zainteresowanie.

Obok medycyny, wysoki poziom w Uniwersytecie Padewskim

⁸Facciolati 1757, vol. II: 291, 311, 313, 337, 342, 348; vol. III: 331, 386; Bertolaso 1959–1960: 23; Windakiewicz 1922: 19.

⁹Bertolaso 1959–1960: 23, 26; Giro 2003: 62.

¹⁰Belloni Speciale 1994: 479–81.

¹¹Ongaro 2009: 507–508.

¹²Bertolaso 1959–1960: 23, 27.

¹³Bertolaso 1959–1960: 27, 33.

¹⁴Ongaro 2001: 171, 173, 175; Windakiewicz 1922: 17–18.

¹⁵Ongaro 1981: 126–127.

¹⁶Ongaro 1981: 126–127; Trevisan 1995: 59–61.

reprezentowały: prawo cywilne oraz kanoniczne (w Padwie funkcjonowało dziewiętnaście katedr prawniczych), jak i filozofia. Rozwijała się filologia, głównie filologia włoska, która w XVI w. stała się nauką. Nazywano ją *humanitatis* lub *humaniora*, ponieważ studiom nad dziełami antycznymi towarzyszyła nowa interpretacja humanistyczna. Zaczęto studiować i pisać dzieła przedstawiające dzieje ludzkości; tym samym powstawała nowa dziedzina nauki – historia¹⁷.

Rozwój filologii rozpoczął w Uniwersytecie Padewskim Lazzaro Bonamico (1477–1552), przyjaciel Polski i Polaków, humanista, filozof i filolog. Znani ze swych sympatii do Polaków byli także: Bernardo Tomitano (1517–1576), uczony wielkiej klasy, erudyta, filozof, teolog i filolog¹⁸ oraz Carlo Sigonio (1520–1584), twórca włoskiej historii, filozof, prawnik¹⁹. Działal także w Padwie w latach 1552–1567 wzięty hellenista, oddany studiom klasycznym Francesco Robortello, filozof i filolog, rywalizujący z Sigoniem. Spośród prawników powinni zostać wymienieni: Marco Mantova Benavides (1515–1582)²⁰, Francesco Zabarella (1533–1589), Guido Panciroli (1523–1593), znakomity prawnik, znawca klasycznej łaciny i greki, humanista²¹, a z filozofów Marcantonio Passeri z Genui (zm. 1563r.)²², wybitny arystotelik, profesor nadzwyczajny filozofii (*in secundo loco*) od 1523 r., a następnie profesor zwyczajny (*in primo loco*) od 1528 r., jak również Benedetto Faventino. Profesor medycyny, Oddo degli Oddi wraz ze wspomnianymi kolegami z tegoż fakultetu: Paolem Crassem i Franceskiem Frigimelicą, w 1553 r. weszli w skład Komisji *Collegio dei Medici di Padova*²³.

Od lat trzydziestych XVI w. rozpoczął się najżywszy okres kontaktów Polski z Uniwersytetem Padewskim. Jak przyjmuje Tadeusz Ulewicz, na uniwersytetach zagranicznych w wieku XVI studiowało 181 literatów, poetów, publicystów, pisarzy i kronikarzy z terenów Korony i Litwy, w tym około sześćdziesięciu dziewczęciu na Uniwersytecie Padewskim²⁴. Podjęte przez nich studia zagraniczne dały Polsce liczną grupę doskonale wykształconych medyków, prawników, filologów, poetów, pisarzy, filozofów, historyków. Jednym z nich był Klemens Janicki (1516–1543).

Wszystko wskazuje na to, że to Stanisław Hozjusz przekazał młodemu poecie tak sugestywny obraz uwielbianego przez siebie padewskiego mistrza Lazzara Bonamica, że ten zapragnął go poznać. Marzył o wyjeździe do słonecznej

¹⁷Windakiewicz 1891: 48–50.

¹⁸Davi 1995: 10–16, 30–39; Davi 2002: 54–56

¹⁹McCuaig 1987: 79–85.

²⁰Tomasi 2007: 214–219; Tomasi, Zendri 2007: 214–219.

²¹Rossi 2014: 86–88; Brugi 1915: 89–112.

²²Barycz 1965: 179; Favaro 1928: 86, 87; Dupuigrenet Desroussilles 1980: 638, 639; Davi 1995: 10, 54–55; Ćwikliński 1922: 21–22.

²³Giro 2003: 62.

²⁴Ulewicz 1967a: 89; Ulewicz 1967b: 5.

Italii, co mógł zrealizować po otrzymaniu potrzebnych funduszy na podróż i studia. Wsparcie przyszło od wojewody krakowskiego Piotra Kmity, którego Janicki był dworzaniem²⁵. Idąc za sugestią Henryka Barycza, przyjąć można, że Janicki wybrał się w podróż do Włoch w 1537 r. w towarzystwie znajomego dobrze drogę Stanisława Orzechowskiego. Skądinąd wiemy, że jechał w gronie kolegów i współtowarzyszy, których nazwisk niestety nie znamy²⁶. Klemens Janicki wyruszył z Polski w końcu marca, a w kwietniu 1538 r. stanął w Padwie, gdzie pozostał co najmniej do drugiej połowy 1540 roku. Natychmiast po przyjeździe do Padwy Janicki zgłosił się do Lazzara Bonamica, wręczając mu swój utwór – ósmą elegię zatytułowaną *Ad Lazarum Bonamicum scribit, cum primum Patavium venit* i prawdopodobnie list od Piotra Kmity. Nie ma wątpliwości, że wojewoda polecał w nim swego podopiecznego trosce i staraniom sławnego już profesora, który wkrótce wystosował odpowiedź do nadawcy, wychwalając zdolności i wiedzę młodego poety²⁷.

W Padwie poznał Janicki Danielego Barbara, późniejszego patriarchę Akwilei (1585 r.), Lodovica Dolcego oraz znanego humanistę, poetę, filozofa i kardynała Pietra Bembo (w 1539 r.). Zapewne słuchał jego wykładów z filozofii moralnej, które Bembo podjął na Uniwersytecie Padewskim w 1537 roku. To do Danielego Barbara i Lodovica Dolcego adresuje Janicki dwie swoje elegie: 49 oraz 50²⁸. To oni zapewne wywarli duży wpływ na twórczość młodego poety, którego artystyczne wiersze stały na wysokim poziomie, zbliżając się do wzorów autorów klasycznych. Zapewne wykłady, spotkania i rozmowy z Lazzarem Bonamikiem przybliżyły młodemu poecie szeroki zakres literatury grecko-lacińskiej, od Homera począwszy przez Tucydidesa i Demostenesa. Miał też okazję poznać szerokie grono polskich scholarów oraz studentów z różnych krajów europejskich, w tym młodzież niemiecką. Co do ostatniej grupy wyrażał swą krytyczną o nich opinię²⁹. Z elegii Janickiego wynika, do jakich poświęceń był zdolny Bonamico dla swych wybranych uczniów. Sam poeta w elegii szóstej wyznał, że gdy ciężko zachorował, padewski mistrz opiekował się nim gorliwie, sprowadzał lekarzy, m.in. Giovanniego Battistę Montana oraz Francesca Cassina, pocieszał i przesiadywał przy jego łożu. Swoją wdzięczność wobec oddanego mistrza Janicki wyraził w szóstej elegii umieszczonej w *Tristia*, dedykowanej

²⁵ Barycz 1965: 183.

²⁶ Barycz 1965: 184; Ćwikliński 1893: 75, przypis 2. Później w Padwie, ambicje literackie oraz zapewne rywalizacja o względy mecenasa Piotra Kmity, poróżniły Janickiego z Orzechowskim; Ćwikliński 1928: 3–5.

²⁷ Potwierdzona jest obecność Klemensa Janickiego w aktach uniwersyteckich m.in. 24 lipca 1539 r. (*AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. V, f.93v); Janicki 1966: 120–121. Wnet po przybyciu do Padwy pisze do Lazzara Bonamica Ćwikliński 1928: 1–2, 7.

²⁸ Alberigo 1964: 90; Dionisotti 1966: 144–145; Ulewicz 1987–1988: 91; Windakiewicz 1891: 72; Ćwikliński 1922: 125–126; Maver 1923: 62–63J; Ślaski 1980: 350.

²⁹ Janicius 1979: 125–126; Windakiewicz 1891: 83.

Lazaro Bonamico praeceptoru suo, w której wyraził przekonanie, że zawdzięcza mu więcej niżli ojcu: „Quod patri? Plus quam patri; vitam attulit ille, formavit rectis moribus iste mihi. Attulit ille, sed hic amissam reddit et ornat, non ulla potuit quod ratione pater. Nos amat ille, suus sanguis sumus; iste sub orbe natum alio, nullo sanguine iunctus amat”³⁰. W tej też elegii kierował doń następujące słowa:

Lazare conturbor, quoties considero, quantum debeat officiis haec mea vita tuis. Nuper enim vestra (reminisci est dulce malorum) cum variis essem fractus in urbe malis. Meque unum febres et peior febribus hydrops sub miseram traherent et sacer ignis humum. Tu subitam mihi primus opem, Bonamice tulisti, sum raptus manibus de Phlegethonte tuis, tu summos aegro medicos, tu cuncta dedisti. Quorumcumque illud tempus habebat opus. Qua mihi non tuleris solantia verba gementi sedulus, es nullam passus abire diem³¹.

W czwartej elegii pt. *In spem se rectae valetudinis vocari scribit Joannem Baptistam Montanum nactus medicum, cuius et laudes celebrat* zwracał się do profesora Giovanniego Battisty Montana, wierząc w pozytywne rezultaty jego opieki: „Ut suscepta tibi est nostrae, Montane, salutis cura, feres certam tu mihi solus opem”³². Ale już w siódmej elegii pt. *De se ipso ad posteritatem*, widząc swą słabość, otwarcie skonstatuje: „Montanus certe simul et Cassanus, uterque maximus, Euganei lumen uterque soli non potuere huius restinguere virus Echidnae”³³.

Janicki od pierwszej chwili pobytu w Italii pozostawał pod jej wielkim urokiem. Dał temu wyraz w pochwalę Włoch przedstawionej w siódmej elegii ze

³⁰ Pisał Janicki: „Czy tyle mu winienem co ojcu? O, więcej niż ojcu: Ojciec dał mi życie, on zaś ukształcił mi je szlachetnymi obyczajami. Tamten życie dał, ale ten, gdy było już stracone, zwraca i upiększa, czego w żaden sposób nie mógł uczynić ojciec. Tamten mnie miłuje, bom z jego krwi; ten mnie miłuje, choć pod innym niebem się urodziłem i żaden węzeł krwi mnie z nim nie wiąże” (Janicki 1966: 44–45).

³¹ „Gdy myślę ile w mym życiu zawdzięczam twoim przysługom Łazarzu, zbiera mnie strach. Kiedy bowiem niedawno złamany różnymi nieszczęściami leżałem w waszym mieście jakże miło wspominać niedolę już przebytą! I kiedy febra i gorsza od febrzy wodna puchlina i żar przekłętą gorączkę wlokły mnie samotnego do nieszczęsnej mogiły. Ty pierwszy Bonamiku bez zwłoki przyszedłeś mi z pomocą. Twoje mnie ręce wyrwały znad Flegetonu. Ty choremu przysłałeś najlepszych lekarzy, ty dostarczyłeś wszystkiego, czego w tym położeniu było mu trzeba. Nie minął żadnego dnia, aby mi nie nieść szczerych słów pociechy, kiedy leżałem jęcząc” (Janicki 1966: 42–45). Cf. Ćwikliński 1922: 130–131; Barycz 1965: 178–179; Windakiewicz 189: 55; Tańkowski 2013: 191; Janicius 1979: 40–41; Kotarski 1991: 391.

³² Janicki (1966: 34–36) pisze, że ma nadzieję powrotu do zdrowia, odkąd lekarzem jego jest Jan Baptysta Montanus, którego chwałę głosi: „Skoro ty, Montanie podjąłeś się troski o moje zdrowie, to ty jedyny z pewnością przyniesiesz mi pomoc”.

³³ Pisał Janicki (1966: 56–57): „To pewne, że i Montanus wraz z Kasjanem, obaj znakomici, obydwaj ziemii euganejskiej sławy nie potrafili unieszkodliwić jadu tej hydry achidnejskiej”. Cf. Janicius 1979: 34–35; Janicki 2000: 13; Kotarski 1991: 391.

zbioru *Variorum Elegiarum*, przesłanej wojewodzie Stanisławowi Odrowążowi ze Sprowy tuż po przyjeździe do Italii: *In suo statim in Italiam adventu Stanislaō Sprovio, Podoliae Palatino, laudes Italiae perscribit*. Zachwycał się nie tylko pięknem włoskiej ziemi, błękitem nieba, nieustanną wiosną, lecz także ludźmi, których cechują dostojność i wdzięk, wyrażane w stroju i w mowie oraz ogląda i umiar w zachowaniu i piciu. Dostrzegał zewsząd wytworność, wdzięk i spokój³⁴. Widać wyraźnie, że pozostawał pod wielkim wrażeniem wszechobecnej wysokiej kultury, bezpośredniego kontaktu ze spuścizną sztuki antycznej, pisząc: „Sunt Latium, o magnis terra habitanta deis”³⁵. Nikt się nie upija, nie wszczyna awantur oraz „Nil igitur mirum, si magnos ista Marones eloquique tulit terra beata deum”³⁶. I dalej: „Parce loquar patriae, quanto felicior essem, haec me tam felix si genuisset humus! Italiam miror, patriam venerorque colloque, afficit illius me stupor, huius amor!”³⁷.

Trzyletnie studia na Uniwersytecie Padewskim zakończył Klemens Janicki uzyskaniem stopnia doktora filozofii oraz uwieńczeniem laurem poetyckim. Uroczystości odbyły się w Padwie 22 lipca 1540 r.³⁸. Obie godności Janicki przyjął z rąk Marca Antonia Contariniego, komesa pałacowego (*comites palatini*), pełniącego równocześnie z ramienia tej Republiki Weneckiej funkcję poddesty w Padwie. Contarini, na podstawie przywileju nadanego przez cesarza Karola V w roku 1536, posiadał uprawnienia do przyznawania godności akademickich oraz nominowania poetów uwieńczonych³⁹. Doktorant musiał poddać się obowiązującemu rygorozum i zdać przepisane na tę okoliczność wszystkie egzaminy, w obecności co najmniej trzech doktorów. Nie jest dokładnie znana rola papieża Pawła III, aczkolwiek w dyplomie doktorskim znajduje się zapis, że laur poetycki Janicki otrzymał w imieniu papieża. Jest prawdopodobne, że kardynał Pietro Bembo, którego Janicki miał okazję spotkać i bliżej poznać, przedstawił papieżowi sprawę nadania poecie wawrzynu poetyckiego Janickiemu. Skierował doń jeden ze swych epigramatów pt. *Scribit sibi tempus, quo*

³⁴ Janicki (1966: 114–119) zaraz po przyjeździe do Italii opiewa jej chwałę w elegii skierowanej do wojewody podolskiego Stanisława Sprowskiego. Cf. Estreicher 1901: 444; patrz osobny artykuł na ten temat: Krzywy 2011: 87–100.

³⁵ „W Lacjum, w ziemi, w której godnie mogliby mieszkać wielcy bogowie” (Janicki 1966: 116–17).

³⁶ „Nic więc dziwnego, że ta błogosławiona ziemia wydała Maronów i boga wymowy” (Janicki 1966: 118–119).

³⁷ „O ileż byłbym szczęśliwszy – daruj mi to ojczyzno – gdybym się był urodził w tak szczęśliwej ziemi! Italię podziwiam, ale ojczyznę uwielbiam i cześć, tamta mnie wprawia w podziw, tę miłuję (Janicki 1966: 118–119). Cf. Janicius 1979: 13, 69–72; Ćwikliński 1922: 126–128; Kot 1987: 136–137; Kotarski 1991: 394.

³⁸ Pierwszy tekst dyplomu doktorskiego Klemensa Janickiego opublikował Kazimierz Miaskowski (1907: 507–512). Tekst zawierał jednak pewne braki i uproszczenia. Pełną jego treść zamieścił Ćwikliński (1919: 10–15).

³⁹ Ćwikliński 1919: 3, 9; Ćwikliński 1922: 136–137.

Pataвии est, labi eiusque rei causae Petro Bembo Cardinali exponit, w którym podziwia klimat, ogrody, krajobrazy i położenie Padwy oraz opowiada, jak spędza tutaj czas⁴⁰. Przypuszczać należy, że to starania oraz życzliwość profesora Lazzara Bonamica zapewniły poecie poparcie samego podesty Marca Antonia Contariniego. Promotorem rozprawy doktorskiej Janickiego był Giovanni Battista Montanus (del Monte), znany medyk, a wśród trzech *compromotores* obecnych podczas obrony rozprawy doktorskiej) Janickiego dwóch było medykami, a tylko jeden filozofem⁴¹.

Przybliżmy więc teraz sylwetkę padewskiego promotora Klemensa Janickiego, profesora medycyny, humanisty, filologa, praktyka Giovanniego Battisty del Monte (1486–1551), który na Uniwersytecie Padewskim wykładał w latach 1539–1549. Pozostawał on pod urokiem starożytnej medycyny greckiej, studiując oraz poddając rewizji dzieła Galena, Hipokratesa, arabskiego medyka Rhazesa (Ar-Razi) i perskiego lekarza Awicenny⁴². Był przyjacielem sławnego chirurga i anatoma flandryjskiego Andreasa Vesaliusa (1516–1564), stworzył m.in. pierwsze studium anatomiczne, gdzie Vesalius (1534–1539), a następnie Gabrielle Fallopi dokonywali pierwszych sekcji zwłok. W 1539 r. otrzymał wspólnie z kolegą Franceskiem Frigimelicą Katedrę Medycyny Praktycznej, a następnie w 1543 r. sięgnął po Katedrę Medycyny Teoretycznej⁴³. Wykłady z medycyny praktycznej odbywał w obecności pacjentów m.in. w szpitalu pod wezwaniem św. Franciszka w Padwie. Był jednym z pierwszych, którzy dali początek nowej nauce medycznej – farmakologii. Wspólnie ze swym kolegą Franceskiem Bonafedem założył ogród botaniczny, do którego sprowadzono rozmaite zioła lecznicze ze wszystkich zakątków ówczesnego świata⁴⁴. Dzieła jego zostały głównie opublikowane po jego śmierci przez uczniów, m.in. Polaka Walentego z Lublina. Do znaczniejszych jego prac wydanych przez Polaka zaliczyć trzeba: *In tertium [libri] primi Epidemiorum, Hippocratis sectionem Explanationes a Valentino Lublino Polono collectae*, Venetiis 1554; *In nonum librum Rhasis ad Monsorem Regem Arabum [...] expositio a Valentino Lublino Polono Medici posteritatque eorum fideliter communicata*, Venetiis 1554 oraz *In quartam Fen [libri] Primi Canonis Avicennae Lectiones a Valentino Lublino Polono collectae*, Venetiis 1556⁴⁵. Sylwetkę swego promotora przedstawił Klemens Janicki w jednej ze swych elegii – czwartej, dając swój wyraz wdzięczności dla mistrza, który go podczas choroby troskliwą otoczył opieką. Ale ulubionym uczniem Montany

⁴⁰ Janicki (1966: 124–125) opisuje, jak szybko mija mu czas pobytu w Padwie i wyjaśnia tego powody kardynałowi Piotrowi Bombo. Cf. Janiejusz 1979: 86, 130; Estreicher 1901: 444; Dionisotti 1966: 133–151.

⁴¹ Ćwikliński 1919: 10–15; Cytowska 1962: 504.

⁴² Ongaro 2001: 174; Facciolati 1757: 331, 386.

⁴³ Hirsch 1963: 248; Ongaro 1982: 119, 122.

⁴⁴ Angaro 1981: 122–124; Barycz 1965: 211; Ćwikliński 1922b: 19.

⁴⁵ Muccillo 1986: 365–367.

był Walenty z Lublina, który przebywał we Włoszech co najmniej siedem lat. Już po śmierci mistrza, w latach 1554–1556 wydał w Wenecji jego trzy dzieła⁴⁶.

W gronie zastępców promotora przy przewodzie doktorskim Klemensa Janickiego był obecny Aloisio Bellacato z Bresci, doktor medycyny, wykładający od 1531 r. trzecią księgę Awicenny; w 1539 r. otrzymał on nadzwyczajną Katedrę Medycyny, a następnie Katedrę Medycyny Praktycznej; był bardzo aktywny w środowisku akademickim, m.in. przy wielu obronach prac doktorskich⁴⁷. Drugi z zastępców promotora to doktor Francesco Cirocco z Foligno w Umbrii – również medyk. W roku 1539 wykladał on *theoreticam extraordinariam medicinae*, nie wyróżniał się jednak niczym szczególnym wśród licznego grona lekarzy padewskich. W latach 1539–1540 wykladał w katedrze *in secundo loco* medycynę teoretyczną⁴⁸. Trzeci zastępca promotora, Abraccio (Aratio) Apulo to jedyny filozof w gronie członków uczestniczących w obronie rozprawy doktorskiej) Janickiego. Od 1531 r. wykladał *philosophiam extraordinariam*, od 1543 r. *philosophiam ordinariam*, a od 1545 r. *d. Magnifico Aratio Apulo de Gravina deputato ad lecturam philosophie omnibus lectoribus conductis et ad legendum deputatis in Gymnasio Patavino*⁴⁹. Po odbytym egzaminie Janicki złożył przysięgę potwierdzającą jego wyznanie wiary katolickiej, po czym nastąpiło wręczenie mu insygniów, tj. księgi filozoficznej zamkniętej, a następnie otwartej. Z kolei włożono mu biret na głowę i pierścień na palec, a całą uroczystość kończył pocałunek promotora oraz jego błogosławieństwo⁵⁰. W tym samym dniu, w asyście ukochanego mistrza Lazzara Bonamica oraz Niccola Erithreusa, odbyła się ceremonia, podczas której Marco Antonio Contarini włożył na skronie Klemensa Janickiego wieniec laurowy. Był to zapewne uroczysty dzień, gdyż świadkami tej ceremonii było aż czternastu Polaków, których znamy z nazwiska i imienia. Złożyli oni na dokumencie dyplomu doktorskiego swe podpisy, wedle starszeństwa, posiadanych godności i honorów⁵¹.

Podczas uroczystości nadania stopnia doktorskiego oraz lauru poetyckiego Klemensowi Janickiemu obecny był wspomniany Lazzaro Bonamico, mistrz i przyjaciel, którego osobowość i niezwykła wiedza wywarły wielki wpływ na charakter i intelekt młodego poety. Spośród grona profesorskiego Uniwersytetu Padewskiego pierwszej połowy XVI w. cieszył się on wśród braci studenckiej, a szczególnie wśród polskich słuchaczy, szczególną estymą. Lazzaro Bonamico z Bassano (1479–1552) kształcił się w latach 1522–1525 w Bolonii, a od 1527 r. nauczał prywatnie w Padwie⁵². Od 29 września 1530 r. do końca życia,

⁴⁶ Windakiewicz 1891: 40.

⁴⁷ Bertolaso 1959–1960: 27, 33; Ćwikliński 1919: 17.

⁴⁸ Ćwikliński 1919: 17.

⁴⁹ *Acta graduum* 1982/III: nr 3918; Ćwikliński 1919: 17.

⁵⁰ Ćwikliński 1919: 18–19; Ćwikliński 1922: 139.

⁵¹ Ćwikliński 1919: 22–23.

⁵² Avesani 1969: 534–535.

tj. przez dwadzieścia dwa lata wykładał na Uniwersytecie Padewskim lektury łacińskie i greckie. Na prośbę studentów czytał i komentował m.in. dzieło *De oratione Ciceronis* (w latach 1532–1533). Studiował także filozofię i historię, napisał rozprawę o walce Europy chrześcijańskiej z Turkami. Klemens VII chciał go sprowadzić do Rzymu, arcyksiążę Ferdynand Habsburg na uniwersytet w Wiedniu, natomiast Cosimo de' Medici zaproponował mu wykłady z filozofii moralnej na florenckiej uczelni⁵³. Bonamico był jednym z aktywnych członków naukowego stowarzyszenia *Accademia degli Infiammati*, skupiającej najwybitniejszych humanistów. Zafascynowany Cyceronem, zyskał sławę wytrawnego retora, z pasją oddawał się studiom nad klasyczną łaciną, co zaowocowało dziełem pt. *Concetti della lingua latina*. Na swych słuchaczy oddziaływał piękną cycerońską łaciną, wzbudzając w nich entuzjazm i zapal do badań nad antyczną kulturą. Podniósł on znaczenie katedry *humanitatis*, a jego uczniowie rozslawili jego imię na całym kontynencie europejskim. Spuścizna pisarska Bonamica jest jednak dość uboga, pozostały po nim zaledwie wiersze z *Antologii greckiej* przetłumaczone na język łaciński, kilka epigramatów oraz polemik. Jako gorący wielbiciel humanizmu, zaszczerpił pierwiastki humanistyczne w dydaktyce uniwersyteckiej. Był przede wszystkim pedagogiem; swych wychowanków wzbogacał o wiedzę i wiadomości praktyczne, wpajając im humanistyczne normy etyczno-moralne, aby w przyszłości dobrze służyli swym krajom. Już po jego śmierci, w 1572 r. opublikowano w Wenecji *Carminum Liber*, a także piętnaście jego listów-rozpraw w dziele pt. *Epistolae clarorum virorum selectae* (1556). Być może to niewielki opublikowany dorobek naukowy spowodował, że w zbiorach Biblioteki Jagiellońskiej nie znajdujemy jego dzieł⁵⁴. Jeszcze jako młody, ale już ceniony i znany badacz-humanista cieszył się wielkim autorytetem oraz rozgłosem. Jak udowodnił Stanisław Windakiewicz, Polacy zetknęli się z nim z końcem lat dwudziestych XVI stulecia w Rzymie. Stanisław Hozjusz, który studiował w Bolonii, pragnął, by Lazzaro powrócił do Bolonii i nawet w tym celu spotkał się z nim osobiście w Padwie w lecie 1532 roku. Sprawa była przedstawiana nawet samemu papieżowi, ale władze weneckie zatrzymały Bonamica, przyznając mu wyższe wynagrodzenie. Po powrocie do Polski kardynał Hozjusz chciał go sprowadzić do Krakowa w 1534 r., a biskup krakowski Piotr Tomicki widział go jako wychowawcę młodego Zygmunta Augusta⁵⁵. Znamiennym przykładem życzliwości okazywanej Polakom przez padewskiego profesora jest fakt, że 22 września 1545 r., kiedy scholarzy Jan Leżeński, Adam Konarski (późniejszy biskup poznański)

⁵³Marangoni 1901: 131–136, 145–146.

⁵⁴Ćwikliński 1922: 21–22; Piovan 1988: 29–62; Dupuigrenet Desroussilles 1980: 638; Barycz 1965: 177–178.

⁵⁵*Acta graduum* 1970/III: nr 1891, 1983; Barycz 1965: 177; Marangoni 1901: 132–135, 145–146; Piovan 1988: 29, 73, przypis 36; Biliński; 1967: 73; Lenart 2011: 511; Urban 1962: 42; Windakiewicz 1891: 54–55.

oraz Stanisław Gumowski wynajmowali w Padwie dom, świadkiem tej transakcji był Bonamico⁵⁶. Podczas działalności pedagogicznej na Uniwersytecie Padewskim (1530–1552) Lazzaro Bonamico wykształcił całą plejadę scholarów, a wśród nich co najmniej dwudziestu jeden Polaków, którzy uważali się za jego uczniów. Byli wśród nich znakomici znawcy dzieł Cycerona i zawołani mówcy, doskonali styliści, po których pozostały piękne listy. Zapewne wszyscy studiujący wówczas polscy scholarze musieli słuchać jego wykładów, choć nie zawsze znajdujemy na ten temat potwierdzenia źródłowe⁵⁷. Podajmy więc listę polskich studentów, uczniów Lazzara Bonamica obecnych w Padwie w okresie studiów Klemensa Janickiego:

1. Andrzej Zebrzydowski (1530) – biskup chełmski, kujawski i krakowski⁵⁸;
2. Anselm Ephorus (1532–1534) – doktor medycyny Uniwersytetu Padewskiego (1534)⁵⁹;
3. Jerzy Albinus (Biały) – (1537–1540); 3 kwietnia 1540 r. uzyskał stopień doktora obojga praw; później biskup sufragan wileński⁶⁰;
4. Jan Przerembski (1540–1542) – podkanclerzy koronny, biskup chełmski, a następnie prymas;
5. Marcin Kromer (1537) – kronikarz, historyk, sekretarz królewski, biskup koadiutor warmiński⁶¹;
6. Jan Wilanowski (1531–1535) – biskup kamieniecki, doktor obojga praw w Padwie 20 września 1535 r.⁶²;
7. Jan Ostrowicki (1533–1536) – doktorat obojga praw uzyskał 14 czerwca 1535 r.⁶³;
8. Stanisław Karnkowski (1546) – sekretarz królewski, biskup kujawski, włocławski, prymas⁶⁴;
9. Stanisław Orzechowski (1530–1531, 1533, 1535, 1538) – pisarz, polemista religijny;
10. Hieronim Rozborski (1539) – kanonik krakowski, proboszcz wiślicki⁶⁵;

⁵⁶ Piovan 1988: 62; Rubczyński 1936: 343; Śląski 2004: 7.

⁵⁷ Ćwikliński 1922: 124.

⁵⁸ Korytkowski 1883: 454–456; Hajdukiewicz 1970: 785–786.

⁵⁹ *Acta graduum* vol.1970/III: nr 1891, 1907, 2025, 2027, 2029; Barycz 1935: 54–55; Barycz 1946: 281–281; Ajdukiewicz 1970: 148.

⁶⁰ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. V, f. 4v, 9v, 10r, 31v, 34v, 37r, 41r, 42r, 53r; *Acta graduum* 1971/III: nr 2698, 2700; Barycz 1935a: 47; Windakiewicz 1901: 23.

⁶¹ Barycz (1935: 137, 288–289); Nowacki (1965/II: 177,185); Windakiewicz (1901: 22, 26, 56).

⁶² *Acta graduum* 1970/III: nr 2164, 2165, 2166; Korytkowski 1883/III: 291–294.

⁶³ *Acta graduum* 1970/ III: nr 1983, 3915; Sambin 1964: 23; *AAU di Padova*, vol. V, f. 48v..

⁶⁴ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. VII, f. 190, 194r, 194v, 195r; Nowacki 1965/II: 103; Łętowski 1852/III, 108–124; Windakiewicz 1901: 24; *Wielkopolski Słownik Biograficzny* 1981: 318.

⁶⁵ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. VI, f. 3v, 4v, 10r.; Łętowski 1852/IV: 10.

11. Wojciech Starożrebski (1536–1539) – biskup chełmski, a następnie przemyski⁶⁶;
12. Szymon Maricjusz Kociołek (1544–1547)⁶⁷;
13. Piotr Myszkowski (1537–1541) – biskup krakowski⁶⁸;
14. Stanisław Hozjusz (1532) – biskup warmiński, kardynał⁶⁹;
15. Filip Padniewski (1540–1542) – podkanclerzy koronny, biskup przemyski, a następnie krakowski⁷⁰;
16. Jan Mączyński (1547–1548)⁷¹;
17. Adam Konarski, biskup poznański, w Padwie przebywał dwukrotnie w latach czterdziestych oraz 1566–1567⁷²;
18. Stanisław Gumowski (1534–1542, 1545⁷³);
19. Augustyn Rotundus Mielecki (Mieleski) – studiował w Padwie w latach 1544–1546; od 1536 r. pobierał nauki w Kolegium Lubrańskiego w Poznaniu, gdzie zawarł znajomość z Janickimi; doktorat obojga praw uzyskał w Ferrarze w 1545 r., prawnik i pisarz polityczny⁷⁴;
20. Andrzej Czarnkowski (1533–1536) – dr praw 1536 r.(?), biskup poznański⁷⁵;
21. Jan Leżeński (1545–1547)⁷⁶.

Równocześnie w latach pobytu Janickiego w Padwie wielu Polaków studioowało tu medycynę. Byli wśród nich znany botanik Marcin z Urzędowa (stopień doktora uzyskał w czerwcu 1538 r.) oraz Józef Sruś (doktorat w 1535 r.)⁷⁷.

A oto pełna lista Polaków będących świadkami obrony doktoratu Klemensa Janickiego; nazwiska niektórych z nich widnieją już na liście uczniów Lazzara Bonamica:

⁶⁶ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. V, f. 54v, 60r; Kaniewska 2003–2004: 361; Windakiewicz 1901: 23.

⁶⁷ Barycz 1935: 325–328, 357; Windakiewicz 1891: 56; Barycz 1935b: 356–359; Barycz 1975: 12–14.

⁶⁸ Ćwikliński 1922: 123.

⁶⁹ *Acta graduum* 1970/III: nr 1983, 1891; Sambin 1964: 23; Urban 1962: 42–46.

⁷⁰ Hajdukiewicz, Kowalska 1980: 1; Hajdukiewicz 1970: 495; Windakiewicz 1901: 23.

⁷¹ Barycz 1938: 102; Ajdukiewicz 1970: 411–412.

⁷² Barycz 1938: 102; *Acta graduum* 2008/IV: nr 644; Żelewski 1967–1968: 447–448.

⁷³ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. VI, f. 252r; *Acta Univ. Legist.*, vol. VII, f. 94v, 100r, 106r, 106v, 109r, 111r.

⁷⁴ Baryczowa 1989: 315–316; Hajdukiewicz 1970: 574; Windakiewicz 1891: 10.

⁷⁵ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. IV, f. 228v, 140v–26v; vol. V, f. 45 r.; *Acta graduum*, 1970/III: nr 1983, 3915; Łętowski 1852/II: 150; Nowacki 1965: 99, przyp. 8. Doktorem tytułowano A. Czarnkowskiego w kapitule krakowskiej 8 maja 1538 r., prawdopodobnie otrzymał ten stopień podczas studiów na Uniwersytecie Padewskim (cf. Windakiewicz 1901: 168; Nowacki 1938: 215–217; Nowacki 1965: 99–100).

⁷⁶ Windakiewicz 1891: 55–56; Ślaski 2004: 71.

⁷⁷ Ćwikliński 1922a: 123.

1. Mikołaj Dzierzgowski, biskup kamieniecki, następnie w 1542 r. chełmski, potem wrocławski (1543 r.), w 1545 r. arcybiskup gnieźnieński. W Padwie zapewne bawił przelotnie w 1540 r.⁷⁸;
2. Filip Padniewski, kanonik krakowski, student prawa Uniwersytetu Padewskiego w latach 1540–1541, podkanclerzy koronny, biskup krakowski⁷⁹;
3. Piotr Myszkowski, w Padwie w latach 1537–1541, konsyliarz w 1537 i w 1541 r., kanonik krakowski, podkanclerzy koronny, późniejszy biskup płocki, potem krakowski⁸⁰;
4. Jan Przerembski, w Padwie w latach 1540–1542, kanonik krakowski, podkanclerzy koronny (1552), biskup chełmski (1557), arcybiskup gnieźnieński (1558), prymas Polski⁸¹;
5. Bonawentura Chobieniecki, w Padwie w roku 1540 r., następnie kanonik krakowski⁸²;
6. Andrzej Myszkowski, w Padwie w latach 1540–1545, kanonik gnieźnieński, krakowski, a następnie kasztelan lubelski⁸³;
7. Wincenty Biskupski, w Padwie w 1540 roku, potem kanonik średzki⁸⁴;
8. Jakub Wiesba (Wierzba), w Padwie w 1540 r., kanonik pułtuski, czy Jakub Wierz kustosz w kościele pod wezwaniem św. Michała na Wawelu oraz kanonik Xaderoviensis(?) występujący jako świadek przy obronie doktoratu w Padwie w 1551 roku⁸⁵;
9. Marcin Kraliński (Cralinio, zwany Gallinius – ‘Kurek’), doktor teologii, franciszkanin, wysłany na studia filozoficzno-teologiczne do Padwy, w 1540 r. uzyskał tamże stopień doktora teologii. Ponownie udał się do Padwy na przełomie 1546 i 1547 r. i może wówczas podjął też studia medyczne. Z tytułem doktora medycyny spotykamy go w 1553 r. jako kanonika płockiego⁸⁶;
10. Aleksander Myszkowski, w Padwie w 1540 roku⁸⁷;

⁷⁸Tomczak (1992: 376–377) przyjmuje, że Mikołaj Dzierzgowski „wyjechał do Włoch w 1539 r., zapewne dla uzupełnienia wykształcenia”. Cf. Korytkowski 1883/III:138 i n.; Ćwikliński 1919: 36.

⁷⁹*AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. VI, f. 75v, 124r, 127r; Hajdukiewicz, Kowalska 1980: 2; Hajdukiewicz 1970: 495; Windakiewicz 1901: 23.

⁸⁰*AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. V, f. 70v, 71r, 77v, 78v, 85v; vol. VII, 175v, 176r; Hajdukiewicz, Kowalska 1977: 383; Hajdukiewicz 1970: 383; Korytkowski 1883/III: 68.

⁸¹Korytkowski 1883/I: 129; Łętowski 1852/III: 505–510; Hajdukiewicz 1970: 543; *Wielkopolski Słownik Bibliograficzny* 1981: 597.

⁸²Ćwikliński 1919: 36; Korytkowski 1883/I: 129. Może identyczny z Bonawenturą Swidwą?

⁸³*AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol VI, f. 296v, 297v, 307r, 309v, 312v, 316r, 325v; vol. VII, f. 59r; Kowalska 1977: 368; Windakiewicz 1901: 24.

⁸⁴Ćwikliński 1919: 36.

⁸⁵*Acta graduum* 2001/IV: nr 70; Łętowski 1853/IV: 226; Ćwikliński 1919: 36.

⁸⁶Barycz 1948–1949: 237–238; Barycz 1935b: 112–113; Ćwikliński 1919: 36.

⁸⁷Ćwikliński 1919: 36.

11. Stanisław ze Sprowy Odrowąż, syn Stanisława wojewody bełskiego, w Padwie w latach 1538–1540, starosta opoczyński⁸⁸;
12. Jan Krzysztoporski, w Padwie studiował prawo w 1540 r. i był konsyliarzem nacji polskiej, następnie kasztelan wieluński i sieradzki, poseł królewski, sekretarz królewski⁸⁹;
13. Mikołaj Orzechowski, w Padwie w 1540 r.⁹⁰;
14. Piotr Radwankowski, w Padwie w 1540 r.⁹¹.

Natychmiast po powrocie do Polski, otoczył Janickiego opieką medyczną jego przyjaciel, doktor medycyny, studiujący w Padwie w 1524 r., Węgier, osiadły w Krakowie, Jan Antonin. Poświęcił mu poeta 8 *Elegię ad d. Joannem Antoninum insignem medium, Budae a Turcis occupatae querela* oraz serdeczne wersy elegii *O sobie samym do potomności*⁹². On to jako wykonawca ostatniej woli poety wraz z Augustynem Rotundusem Mieleckim opublikowali dzieło poety (już po jego śmierci) pt. *Epithalamion Serenissimo Regi Poloniae, Domino Sigismundo Augusto a Clemente Janicio poeta laureato, vita iam functo, scripti editio posthuma 1543 Cracoviae apud viduam Floriani*, dedykując je Samuelowi Maciejowskiemu, biskupowi płockiemu i podkanclerzemu koronnemu. W przedmowie wydawcy wspominają, że przeglądając pisma Janickiego, które im jako jedyną spuściznę testamentem przekazał, znaleźli dwie elegie, dwie wierszowane pieśni weselne, które Janicki zdążył napisać na zapowiedziane uroczystości zaślubin Zygmunta Augusta z Elżbietą Habsburżanką⁹³.

Do grona przyjaciół Janickiego zaliczał się urodzony w Ciechanowie Stanisław Chrościejewski (Chrościeski), rówieśnik poety, którego poznał jeszcze w Akademii Lubrańskiego w Poznaniu. Chrościejewski w 1539 r. wysłał list do przebywającego w Padwie Janickiego, sam zaś podążył do Italii w 1541 roku. Studia na Uniwersytecie Padewskim uwieńczył 5 kwietnia 1544 r. uzyskaniem stopnia doktora filozofii i medycyny⁹⁴. Z Akademią Lubrańskiego związany był także kanonik gnieźnieński, płocki oraz pułtuski Stanisław Kilowski (Kilewski), którego Henryk Barycz określa jako „człowieka o dużej kulturze umysłowej” i przyjaciela poety. Z jego polecenia w 1536 r. Janicki został przyjęty na dwór arcybiskupa Andrzeja Krzyckiego w charakterze sekretarza. 30 grudnia 1539 r.

⁸⁸ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. V, f. 93r, 94v, 95r; Dworaczek 1978: 556; Windakiewicz 1901: 23.

⁸⁹ *AAU di Padova, Acta Univ. Legist.*, vol. VI, f. 39v, 40v, 46v, 90r; Kowalska 1970: 568; Jan z Ocieszyna Ocieski 1917: 107; Windakiewicz 1891: 26; Windakiewicz 1901: 23.

⁹⁰ Ćwikliński 1919: 36; Windakiewicz 1891: 29.

⁹¹ Ćwikliński 1919: 36.

⁹² Estreicher 1901: 444; Janicius 1979: 52; Kotarski 1991: 381–382; Grabowski 1852: 223.

⁹³ Szczołka 1935: 141; Lewandowski 2006: 29; Estreicher 1901: 444; *Biblioteka Literatury Polskiej. Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie* 1964: 283.

⁹⁴ *Acta graduum* 1971/III: nr 3028, 3041; Fritz 1924: 249; Wierzbowski 1900: 69–73, 75–76; Ćwikliński 1900: 68; Windakiewicz 1901: 14, 22, 23; Kaczmarczyk 1937: 450–451.

Janicki napisał do Kilowskiego list z Padwy⁹⁵. Do przyjaciół poety zaliczał się także sekretarz królewski, kanonik płocki i krakowski Stanisław Górski, który skierował w drugiej połowie 1538 r. do przebywającego w Padwie Janickiego dwa listy⁹⁶. W Padwie poznał poetę studiujący tu od 1538 r. prawo Wojciech Starożrebski, późniejszy biskup chełmski i następnie przemyski. Jemu poświęcił Janicki *XLIII Epigrammata: Sub nomine Alberti Starożrebbii amici*⁹⁷. Janicki zawarł znajomość w Padwie z bakałarzem z Uniwersytetu Padewskiego, franciszkaninem Stanisławem z Opoczna, o którym znajdujemy następującą wzmiankę w Archivio Antico dell'Università di Padova w aktach Uniwersytetu Prawniczego w 1538 r.: „retulit Messer Sanctus librarius bidellus specialis, ad instantiam D. Stanislai Poloni, se personaliter citasse D. Clementem Janitium Polonum coram vicerecore hora 18 instantis dici”⁹⁸. W Padwie przebywali wówczas Adam Drzewicki, kasztelan radomski, raciąski i inowrocławski, konsyliarz nacji polskiej w Padwie, zmarły w 1569 r., Maciej Drzewicki późniejszy kanonik krakowski oraz Adam Jakimowski h. Nowina, wikary kolegiaty tarnowskiej, który po studiach w 1538 r. w Krakowie wyjechał, aby je kontynuować w Padwie⁹⁹.

Z podanego przykładu widzimy, jak młody i utalentowany Polak, mimo niskiego urodzenia, braku dostatecznych funduszy oraz słabego zdrowia, w krótkim czasie mógł wybić się ponad przeciętność. Przebywał na obcej, nieznannej sobie ziemi, ale pośród wybitnych luminarzy włoskiej wiedzy, którzy potrafili docenić nieprzeciętne zdolności i talent poetycki młodego Polaka. O uznaniu jakim się cieszył w Polsce świadczyć może fakt, że w inwentarzu ksiązek (z 1538 roku) wdowy po słynnym krakowskim drukarzu Florianie Unglerze, Heleny, znajdowało się 500 egzemplarzy *Carmina* Janickiego (zapewne *Tristium Liber*), które się wówczas ukazały¹⁰⁰.

⁹⁵ Barycz 1938: 87; Wierzbowski 1900: 78; Korytkowski 1883/II: 259; Hajdukiewicz 1970: 270.

⁹⁶ „Stanislaus Gorski canonicus cracoviensis et plocensis, Bonae Reginae Poloniae secretarius, Janicio Clementi scolari Patavino amico salutem plurimum dicit 1538” (*Teki Naruszewicza*, vol. IV 56: 249); szerzej na temat korespondencji Stanisława Górskiego do Klemensa Janickiego zob. Ćwikliński 1928: 6–13.

⁹⁷ *Do przyjaciela Wojciecha Starożrebskiego*. Cf. Janicki 1966: 158–159. Cf. Kaniewska 2003–2004: 361; Janicjusz 1979: 82..

⁹⁸ *AAU di Padova, Acta Univ. Legis.*, vol. V, 85v; Gogola 2003–2004: 64.

⁹⁹ Jan z Ocieszyna Ocieski 1917: 107, przypisy 2–3; Windakiewicz 1891: 55.

¹⁰⁰ Benis 1892: 48.

BIBLIOGRAFIA

Teksty źródłowe

a) Źródła rękopiśmienne

Archivio Antico dell'Università di Padova, *Acta Universitatis Legistarum*, vol. V, VI, VII

b) Źródła drukowane

Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini ab anno 1526 ad annum 1537, ed. E. Martellozzo Forin, vol. III, parte 2, Padova 1970.

Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini ab anno 1538 ad annum 1550, ed. E. Martellozzo Forin, vol. III, parte 3, Padova 1971.

Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini ab anno 1501 ad annum 1550. Index nominorum, ed. E. Martellozzo Forin, vol. IV, Padova 1982.

Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini ab anno 1551 ad annum 1565, ed. E. Dalla Francesca, E. Veronese, vol. IV, parte 1, Roma–Padova 2001.

Acta graduum academicorum Gymnasii Patavini ab anno 1566 ad annum 1600, ed. E. Martellozzo Forin, vol. IV, parte 2, Roma–Padova 2008.

Acta Universitatis Legistarum (AAU di Padova, Acta Univ. Legist.), vol. IV, V, VI, VII.

A. Benis, *Materyały do historyi drukarstwa i księgarstwa w Polsce. I. Inwentarze księgarń krakowskich Macieja Scharffenberga i Floriana Unglera (1547–1551)*, „Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce” 1892, vol. VII, 1–48.

Biblioteka Literatury Polskiej. Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie, Warszawa 1964.

K. Estreicher, *Bibliografia polska*, vol. XVIII, Kraków 1901.

Jan z Ocieszyna Ocieski, jego działalność polityczna i dyaryusz podróży do Rzymu 1501–1548, ed. K. Hartley, Lwów 1917.

K. Janicki, *Carmina. Dzieła wszystkie*, wyd. J. Krókowski, przeł. E. Jędrkiewicz, Wrocław–Warszawa–Kraków 1966

K. Miaskowski, *Materiały. Dyplom promocji Klemensa Janickiego i doktora filozofii i poety uwieńczonego*, „Pamiętnik Literacki”, R.6, (1907), 507–511.

Teki Naruszewicza, vol. IV (56), Biblioteka im. Czartoryskich w Krakowie.

T. Wierzbowski, *Materiały do dziejów piśmiennictwa polskiego*, vol. I, Warszawa 1900.

S. Windakiewicz, *Materyały do historii Polaków w Padwie. Protokoły zebrań nacji polskiej w Padwie. Statuta*, „Archiwum do dziejów literatury i oświaty w Polsce”, vol. VII, 1901.

Opracowania

Alberigo 1964: G. Alberigo, *Barbaro Matteo Daniele*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. VI, Roma 1964, 89–95.

Avesani 1969: R. Avesani, *Bonamico Lazzaro*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. XI, Roma 1969, 533–541.

Barycz 1965: H. Barycz, *Spojrzenia w przeszłość polsko-włoską*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1965.

Barycz 1938: H. Barycz, *Polacy na studiach w Rzymie w epoce Odrodzenia (1440–1600)*, Kraków 1938.

Barycz 1935a: H. Barycz, *Albinus (Albinus) Jerzy*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. I, Kraków 1935, 47.

Barycz 1935b: H. Barycz, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935.

Barycz 1948–1949: H. Barycz, *Gallinius Marcin*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. VII, Kraków 1948–1958, 237–238.

- Barycz 1975: H. Barycz, *Maricjusz Szymon*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XX, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1975, 12–14.
- Baryczowa 1989: M. Baryczowa, *Rotundus Mielecki Augustyn*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XXXII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1989–1991, 315–318.
- Belloni Speciale 1994: G. Belloni Speciale, *Faloppia Gabriele*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. XLIV, Roma 1994, 479–481.
- Bertolaso 1959–1960: B. Bertolaso, *Ricerche d'archivio su alcuni aspetti dell'insegnamento medico presso la Università di Padova nel cinque e seicento*, „Acta Medicae Historiae Patavina”, VI (1959–1960).
- Biliński 1967: B. Biliński, *Tradizioni italiane all'Università Jagellonica di Cracovia*, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967.
- Brugi 1905: B. Brugi, *Gli scolari dello studio di Padova nel Cinquecento*, Padova 1905.
- Brugi 1915: B. Brugi, *I giuriconsulti italiani del secolo XVI*, w: *Per la storia della giurisprudenza e delle università italiane. Saggi*, Torino 1915, 89–112.
- Cytowska 1962: M. Cytowska, *Janicki (Janicius, Januszewski) Klemens*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. X, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962–1964, 504–505.
- Ćwikliński 1922a : L. Ćwikliński, *Clemente Janicius a Padova*, w: *Omaggio dell'Accademia Polacca di Scienze e Lettere all'Università di Padova nel settimo centenario della sua fondazione*, Cracovia 1922, 117–143.
- Ćwikliński 1919: L. Ćwikliński, *O wawrzynie doktorskim i poetyckim Klemensa Janickiego*, „Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Filologiczny. Rozprawy”, LVIII (1919), 1–37.
- Ćwikliński 1928: L. Ćwikliński, *Janiciana. Przyczyńki do biografii i oceny utworów Klemensa Janickiego*, Poznań 1928.
- Ćwikliński 1900: L. Ćwikliński, *Żywot i pisma Stanisława Nigra Chrościeskiego*, Lwów 1900.
- Ćwikliński 1893: L. Ćwikliński, *Klemens Janicki: poeta uwieczony (1516–1543)*, Kraków 1893.
- Ćwikliński 1922 b: L. Ćwikliński, *Padwa i Polska*, Warszawa 1922.
- Davi 1995: M.R. Davi, *Bernardino Tomitano filosofo e medico*, Trieste 1995.
- Davi 2002: M.R. Davi, *La vita e le opere di Bernardino Tomitano*, w: *Gli studenti nella storia dell'Università di Padova*, ed. F. Piovan, Padova 2002.
- Dionisotti 1966: C. Dionisotti, *Bembo Pietro*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. VIII, Roma 1966, 133–151.
- Dupuigrenet Desroussilles 1980–1981: T. Dupuigrenet Desroussilles, *L'università di Padova dal 1405 al concilio di Trento*, w: *Storia della cultura veneta dal primo Quattrocento al concilio di Trento*, vol. III/II, Vicenza 1980–1981.
- Dworzaczek 1978: W. Dworzaczek, *Odrowąż Stanisław*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XXIII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1978, 555–556.
- Facciolati 1757: J. Facciolati, *Fasti Gymnasii Patavini*, Patavii 1757.
- Favaro 1928: G. Favaro, *Gabriele Faloppia modenese (MDXXIII–MDLXII). Studio biografico*, Modena 1928.
- Fritz 1924: J. Fritz, *Z dziejów pedjatrji XVI wieku*, „Archiwum historii i filozofii medycyny”, I (1924), z. 1.
- Giomo 1893: G. Giomo, *L'archivio antico della Università di Padova (1222–1814)*, Venezia 1893.
- Giro 2003: M. Giro, *Saggi intorno le cose sistematiche dello studio di Padova*, ed. P. Del Negro, F. Piovan, Padova 2003.
- Gogola 2003–2004: Z. Gogola, *Stanisław z Opoczna*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XLII, Warszawa–Kraków 2003–2004, 64–65.
- Grabowski 1852: A. Grabowski, *Starożytnicze wiadomości o Krakowie*, Kraków 1852.
- Hajdukiewicz, Kowalska 1977: L. Hajdukiewicz, H. Kowalska, *Myszkowski Piotr*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XXII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1977, 382–390.
- Hajdukiewicz, Kowalska 1980: L. Hajdukiewicz, H. Kowalska, *Padniewski Filip*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XXV, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk–Łódź 1980, 1–7.

- Hajdukiewicz 1970: L. Hajdukiewicz, *Dokumentacja bio-bibliograficzna: indeks biograficzny*, w: *Historia nauki polskiej*, vol. VI, red. B. Suchodolski, Wrocław–Warszawa 1970.
- Hirsch 1963: A. Hirsch, *Biographisches Lexikon der hervorragenden Ärzte aller Zeiten und Völker*, vol. IV, München 1963.
- Janicki 2000: K. Janicki, *O sobie samym do potomności. Księga żalów. Elegia VII*, red. J. Kowalska, Poznań 2000.
- Janicjusz 1979: K. Janicjusz, *Poezje wybrane*, red. Z. Kubiak, Warszawa 1979.
- Kaczmarczyk 1937: K. Kaczmarczyk, *Chrościejewski (Niger) Stanisław*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. III, Kraków 1937, 450–451.
- Kaniewska 2003–2004: I. Kaniewska, *Starożrebski (Starozrzebski) vel Sobiejuski Wojciech*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XLII, Warszawa–Kraków 2003–2004, 361–366.
- Korytkowski 1883: J. Korytkowski, *Pralaci i kanonicy katedry metropolitalnej gnieźnieńskiej od roku 1000 aż do dni naszych*, vol. II, Gniezno 1883; vol. III, Gniezno 1883.
- Kot 1987: S. Kot, *Polska Złotego Wieku a Europa*, red. H. Barycz, Warszawa 1987.
- Kotarski 1991: E. Kotarski, *Klemens Janicki*, w: *Pisarze polscy. Sylwetki*, red. S. Grzeszczuk, Warszawa 1991.
- Kowalska 1970: H. Kowalska, *Krzysztoporski Jan*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XV, Warszawa–Kraków 1970, 568–570.
- Kowalska 1977: H. Kowalska, *Myszkowski Andrzej*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XXII, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1977, 368–369.
- Krzywy 2011: R. Krzywy, *Podróż do nowej Arkadii. Wizja Włoch w elegiach Klemensa Janickiego*, „Terminus”, XIII (2011), z. 24, 87–100.
- Lenart 2011: M. Lenart, *Studenti Polacchi a Padova e loro mecenatismo in Patria*, w: *Mecenati, artisti e pubblico nel Rinascimento*, ed. L. Secchi Tarugi, Firenze 2011.
- Lewandowski 2006: I. Lewandowski, *Klemens Janicki. Polski Owidiusz nad Wartą zrodzony (1516–1543)*, w: *Przystanki literackie. Kronika Miasta Poznania*, 4, Poznań 2006.
- Łętowski 1852; L. Łętowski, *Katalog biskupów, pralatów i kanoników krakowskich*, vol. II, Kraków 1852; vol. III, Kraków 1852; vol. IV, Kraków 1852.
- Marangoni 1901: G. Marangoni, *Lazzaro Bonamico e lo Studio Padovano nella prima metà del cinquecento*, „Nuovo Archivio Veneto”, Nuova Seria, II (1901), parte 1.
- Maver 1923: G. Maver, *I Polacchi all'Università di Padova*, w: *Il nono cinquantenario della nascita di Niccolò Copernico*, Roma 1923.
- McCuaig 1987: W. McCuaig, *Andrzej Patrycy Nidecki, Carlo Sigonio, Onofrio Panvinio i nacja polska na uniwersytecie padewskim*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, XXXII (1987), 79–85.
- Muccillo 1986: M. Muccillo, *Monte Giovanni Battista*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. XXXII, Roma 1986, 365–367.
- Nowacki 1965: J. Nowacki, *Dzieje archidiecezji poznańskiej*, w: *Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój*, vol. II, Poznań 1965.
- Nowacki 1938: J. Nowacki, *Czarnkowski Andrzej*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. IV, Kraków 1938, 215–217.
- Ongaro 2001: G. Ongaro, *Medicina*, w: *L'Università di Padova. Otto secoli di storia*, ed. P. Del Negro, Padova 2001.
- Ongaro 1981: G. Ongaro, *La medicina nello studio di Padova e nel Veneto*, w: *Storia della cultura veneta dal primo Quattrocento al concilio di Trento*, vol. III/3, Vicenza 1981.
- Ongaro 2008: G. Ongaro, *Mercuriale Girolamo*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. LX-XIII, Roma 2009, 620–625.
- Piovan 1988: F. Piovan, *Per la biografia di Lazzaro Bonamico. Ricerche sul periodo dell'insegnamento padovano (1530–1552)*, Trieste 1988.
- Piovan 2002: F. Piovan, *Studenti, potere politico e società civile in età moderna*, w: *Gli studenti nella storia dell'Università di Padova. Cinque conferenze*, ed. F. Piovan, Padova 2002.

- Rossi 2014: G. Rossi, *Panciroli Guido*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. LXXX, Roma 2014, 86–88.
- Rubczyński 1936: W. Rubczyński, *Tracie di studi filosofici compiuti dai Polacchi a Padova verso la fine del Cinquecento*, „Przegląd Filozoficzny”, XXXIX (1936), z. 1.
- Il settimo centenario dell'Università di Padova*, Padova 1922.
- Sambin 1964: P. Sambin, *Schede d'archivio per studenti e laureati polacchi a Padova nel primo Cinquecento*, w: *Relazioni tra Padova e la Polonia. Studi in onore dell'Università di Cracovia nel VI centenario della sua fundazione*, Padova 1964.
- Szczotka 1935: S. Szczotka, *Antonin Jan*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. I, Kraków 1935, 141.
- Ślaski 1980 : J. Ślaski, *I poeti neolatini del primo umanesimo in Polonia e l'Italia (qualche proposta di ricerca)*, w: *Italia, Venezia e Polonia fra medioevo e età moderna*, ed. V. Branca, S. Graciotti, Firenze 1980.
- Ślaski, 2004: J. Ślaski, *Marian Leżeński – padewczyk zapomniany*, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce”, XLVIII (2004).
- Tafiłowski 2013: P. Tafiłowski, *Studium z dziejów komunikacji społecznej w dawnej Polsce (1453–1572)*, Lublin 2013.
- Tomasi, Zendri 2007: F. Tomasi, C. Zendri, *Mantova Benevides Marco*, w: *Dizionario Biografico degli Italiani*, vol. LXIX, Roma 2007, 214–219.
- Tomczak 1992: A. Tomczak, *Dzierzgowski Mikołaj*, w: *Słownik geograficzny Pomorza Nadwiślańskiego*, vol. I, red. S. Gierszewski, Z. Nowak, Gdańsk 1992.
- Trevisan 1995: R. Trevisan, *Melchiorre Guilandino*, w: *L'orto botanico di Padova 1545–1995*, ed. A. Minelli, Venezia 1995, 59–61
- Ulewicz 1967a: T. Ulewicz, *Scrittori polacchi dell'500 nell' ambiente umanistico di Padova e di Venezia*, w: *Italia, Venezia e Polonia tra umanesimo e rinascimento*, ed. M. Brahmer, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967.
- Ulewicz 1967b: T. Ulewicz, *Pisarze polscy wieku XVII w kręgu humanistycznym Padwy i Wenecji. Uwagi i propozycje*, „Ruch Literacki”, VIII (1967).
- Ulewicz 1987–1988: T. Ulewicz, *L'enigmatica Accademia degli studenti Polacchi in Padova*, w: *Atti e memorie dell'Accademia Patavina di scienze, lettere ed arti*, vol. C, Padova 1987–1988.
- Urban 1959–1960: W. Urban, *Górski Stanisław*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. VIII, Wrocław–Kraków–Warszawa 1959–1960, 452–454.
- Urban 1962: W. Urban, *Hozjusz Stanisław*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. X, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962, 42–46.
- Wielkopolski Słownik Biograficzny*, red. A. Gąsiorowski, J. Topolski, Warszawa–Poznań 1981.
- Windakiewicz 1891: S. Windakiewicz, *Padwa. Studium z dziejów cywilizacji polskiej*, Kraków 1891.
- Żelewski 1967–1968: R. Żelewski, *Konarski Adam*, w: *Polski Słownik Biograficzny*, vol. XIII, Wrocław–Warszawa–Kraków 1967–1968, 447–449.

ACADEMIC COMMUNITY OF THE UNIVERSITY OF PADUA
DURING STUDIES OF KLEMENS JANICKI

Summary

At the beginning of this article author discusses international role and importance of the University of Padua, experiencing its heyday in the sixteenth century. She brings closer the profiles of the finest professors of the Faculties of Law and Philosophy, who gave lectures in Padua during the studies of Klemens Janicki. The trip to Italy, thanks to the material support of his patron Piotr

Kmita, enabled this poet not only to study, but to establish contacts with the professors and Polish students in Padua. In the following part of the narrative, the author draws attention to the cordial relations between Janicki and the professors of the university in Padua: outstanding humanist Lazzaro Bonamico and well known medics: Giovanni Battista de Monte and Francesco Cassano. They contributed to the development of his poetic talent, brought him closer to the achievements of ancient culture and infused him with Renaissance Italy. The course of the doctoral procedure and bestowal of poetic laurels upon Klemens Janicki was allowed by the preserved diploma. Rich bibliography and source materials gathered by the author allowed to compile a list of names of Polish scholars studying then in Padua and discuss their contacts with Klemens Janicki.